

כ"א ז' אדר ב' תש"ג
[כ] ר"מ זצ"ל
אמרי יוסף

והנה המנהג של הצדיקים וגדולי תורה, במסיבת רעים בס"ג, לומר חידושי תורה, ולכאורה הלא כתב הרמ"א, והוא ג"כ בזוה"ק (פרשת תרומה), דאין לקבוע מדרש ברבים, בשבת בין מנחה למערב.

אך מצאתי בספר עטרת צבי על הזוהר, דזה דוקא קודם סעודה ג', אבל בתוך הסעודה מותר, עיי"ש. והנה בסידור היעב"ץ כתב, דאין חילוק בין קודם הסעודה לתוך הסעודה, עיי"ש. אך כבר נתפשט המנהג, כדברי הגה"ק בעל עטרת צבי.

אין לשטן רשות לקטר כביום כפור
בזמן סעודה שלישית אין להשטן רשות לקטר, כמו שאין לו רשות לקטר ביום הכיפורים, ועל כן אומרים, 'לבר נטלין ולא עאלין הני כלבין דחציפין', כיון שאין להם רשות לכך.

והיינו טעמא שאנו אומרים בתפלת מנחה, 'ענני באמת ישעך', שהוא כמו ישעי ביוהכ"פ, כיון שמתבטלים כל הקטרוגים, וזוכים לישועה באמת ע"י מחילת העונות.

(נאות הדשא - ח"ב עמוד פו אות יח)

השעה מוכשר לאהבת ה' שמסלק היצה"ר
ראותו כי כן אדומי העוצר יחשוב לו בבצרה וגו', אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נוצר. והוא מיוסד על מאמר חז"ל (מכות יב.), ג' טעויות עתיד שרף של אדום לטעות כו'. אבל יש להבין, לענין מה יסוד זה בזמירות. וגם מה ענין הסמיכות לזה, אהבו את ה' וכו'. והנ"ל, כי יש להבין, מאחר שאנו מזמרים זה מדי שבת בשבתו, והשטן הוא יצה"ר עומד ושומעו, באיזה אופן יתקיים מאחז"ל, שעתיד הוא לטעות.

ועל כרחק צ"ל, ע"ד שכתב הגאון, כי בשעת מתן תורה היה סיבה לשלחו לבל יהא שם, ולבעבור זה לא נישנה לאו דגיד הנשה. כמו כן אני אומר, כי בעת שישראל מזמרים, יחשוב לו בבצרה כו', הנה סיבה מאת השי"ת, לשלח את השטן היצר הרע, לבל ישמע זאת, למען יתקיים מאחז"ל, כי עתיד לטעות וכו'.

זה שישדו בזמירות מאמר חז"ל, 'ראותו כי כן אדומי העוצר יחשוב לו בבצרה' וכו', ובודאי בשעה שמזמרים אותו, סיבה מאת השם לשלוח את השטן הוא היצר הרע, וכיון שהוא איננו אז באותו שעה, הנה העת והעונה, 'אהבו את ה' כל חסידיו', כי הוסך המונע והמעכב, כי אמונים נוצר. כלומר מה שישראל מאמינים, נוצר ה', שיתקיים כמאמר חז"ל, והיינו על כרחק בשלוח את היצר הרע באותו שעה, לכן עתה אהבו ה' כאמור, זה שישדו אותו בזמירות והבן, וזה ענין נפלא בס"ד.

(ישמח משה - פרשת ברכה ד"ה ומן האמור)

הזמירות מגרשין מחשבות שטות
גם אם יושב בשלש סעודות, היצר אינו מניח אותו לסייע בזמירות, רק יושב דומם כאבן, אז ממילא מתגברים עליו כל מיני שטותים ומחשבות ופספופי דברים בטלים.

כי בשלש סעודות, מי שאינו זוכה להרגיש טעם הקדושה הנוראה, אז מתגברים עליו המחשבות ביותר, והרבה פעמים ח"ו הרהורי עבירה, וגורם בזה הרבה היזק לכל החברים הי"י מזה, ואין עצה לגרש המחשבות הטורדות, רק בזמירות ותשבחות בקול זמרה.

(ספר התקנות, מבעל שומר אמונים - פרק כג)

כל זמן שיושב בס"ג אין הרשעים חוזרים

אמר [הגה"ק] האמרי יוסף מספינקא ז"ע [ע"פ פנה אחת, כי מה שהוא מאריך בס"ג] כי דוכו בקדש ה' להאריך אחר התורה קצת בסיפורים, הוא מתפתח חמלתו על הרשעים שלא יחזירו אותן תיכף אחר שב"ק לגיהנום, (והעיד בנו החקל יצחק שם, שהבין מפי דבריו, שכל זמן שהוא יושב בס"ג אין מבערין האש סי גיהנום).

כי כן סיפר בשם רבינו הק' מצאנו ז"ע שסיפר עובדא מהרי"ף ז"ל, ותוכן הדבר שהרי"ף ז"ל ה' ה' מדריגה זאת, שכל זמן שהי' יושב בסעודה שלישית לא היו מחזירין את הרשעים לגיהנום, ועכ"פ ה' ה' בקודש להאריך בה כל מה דאפשר.

(עשרה מאמרות, הקדמת אמרי יוסף - מאמר ט אות ב) העושה מלאכה קודם זמן ר"ת מחלל שבת

כ"ק מרן אדמו"ר הקדושת ציון זצוק"ל, אמר בשם אביו כ"ק מרן אדמו"ר הראשון זצוק"ל, ששמע משני זקניו, הן הרה"ק ר"א מדזיקוב ז"ע, והן מהרה"ק מוצאנו ז"ע, שאמרו בשם הרה"ק מראפשיץ ז"ע, בזה"ל: 'מן הרמב"ם עד הר"מ מרימינוב ז"ע, לא היה אף אחד שהיה בקי כ"כ בחכמת התנונה, והרבי ר' מענדל אמר, שמי שעושה מלאכה במוצ"ש לפני זמן דר"ת. הרי הוא מהלל שבת'.
(אבני קודש - עמוד נז)

ואשר אמר עלי, שקריתי במנחה של שבת לאור הנה ח"ו, ידוע לכל, שבביתי וכל הסרים למשמעתי, אין מדליקין נר במוצאי שבת קודש, עד יותר משעה ורבע אחר שקיעת החמה.

כי כן קבלתי מכבוד אדמו"ר הרה"ק [רבי שלום] מבעלזא, דאין אנו בקיאים בכוכבים, איזו גדולים ואיזו בינונים, בשטחן ברקיע, רק הדילוק החמה בחלוני רקיע עד סוף השקיעה, היא ה' רבע שעה, והשבת צריך להיות מעט תוס' ביציאתו ובביאתו. (דברי יחזקאל - מכתב ראשון אחר הליקוטים)

לכתחילה נכון לצאת דעת ר"ת

לדעת ר"ת צריך להמתין במוצ"ש, מלעשות מלאכה, עד זמן ד' מילין, שהוא עכ"פ שיעור שעה וחומש, מעת התחלת השקיעה. שלדעתו אז זמן יציאת ג' כוכבים בינונים, ונכון לכתחילה לצאת דעת ר"ת, וכל הני רבונות המחזיקים בשיטתו, שלא לעשות מלאכה במוצ"ש, עד שיושלכ השיעור דד' מילין.

(ביאור הלכה - סימן רסא ד"ה שהוא) הממהרים לצאת מעכבים הגאולה

ארז"ל (שבת קיח) אלמלי שמרו ישראל שבת היו נגאלין, ועתה אע"פ ששומרים, מכל מקום עיי' רגע זו שממהרין, מעכבין ביאת הגאולה. ואם תקשה, למה בשמירת כל המעת לעת כהלכתו לא יבוא הגואל, ואם היו ממתנין עוד רגע זו היה בא.

לז"א כי יש שני רחמים, רחמים סתם, ורחמים גדולים דהיינו מדות העליזות, כנודע, ואין הגאולה באה, אלא אם כן נתעורר עלינו רחמים גדולים, זה מתעורר במנוחת שבת עד הלילה, כידוע, לכן, מחמת שמקלקלין אותה שעה, היא עיכוב הגאולה.

(ערבי נחל - פרשת כי תצא סוף דרוש ה)

לקוטי מהר"ח - סדר סעודה שלישית ד"ה והנה המנהג דברי תורה הם תפילות כלפי שמיא

הרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע, הגיד משם דהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ע, שביאר את מנהגם של הצדיקים לומר דברי תורה בשלה"ס ביומא דשבת קודש בעת ס"ג, דלכאורה יקשה מאד דכתב הרמ"א (שוע א"ח סי' רצב סי"ב) בשם הסדר שאין לקבוע מדרש בשבת בין מנחה לערבית.

אלא היינו טעמא כי דברי התורה הנאמרים על הצדיקים בשלחנם הטהור, הם תפילות כלפי שמיא ועיקרם לעורר רחמי שמים על בני ישראל, ולהשפיע עליהם השפעות טובות. ומשום כן נוהגים הצדיקים להגיד תורה גם בעיין סעודת רעוא דרעוין, כן כאמור התורה הוא בגדר תפילה.

(הלכות הצדיקים - שבת קודש ח"ד עמוד ב) תועלת דברי תורה אף לאינם מבינים

אותן שסבלו צער זה מקודם בואו, באופן המוזכר, שיושבים בעת ס"ג במסיבת תלמידי חכמים, אשר אמות יהגה חיכם דברי עתיק, ולבם לא נכון עמם להבין דברים היוצאים מן הלב, להכניס בלבם, ויפרט לפעמים צריכין לסבול זמן מה להתעכב שם, ומחמת חסרון הבנתם, מצערים את נפשם לפטור ולצאת החוצה.

בודאי אהני להו זה הצער, בעת שיבוא משא ומתן ייאמר תורה, הגם שלא יבינו, עכ"ז אין הצער וחבלים גדולה אצלם כל כך, להיות שכבר הורגלו בזה, קודם בואו, בעת של"ס כמזכר, הפעולה שניצל מחמת משיח כנאמר.

(אור המאיר - פרשת בשלח ד"ה הצדיק וזמירו' הורבה לתוך הלילה

בין חכמי האשכנזים נתפשט, להאריך בסעודה שלישית עד הלילה הרבה, וכן נהג מרן הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב ז"ע.

(זהר חי - הקדמת בראשית דף יד ע"ב)

זרכו [של מרן החת"ס ז"ע] היה להאריך בס"ג כמה שעות בלילה.

(זמירות חתם סופר - אות קכ"ב)

שלא לדחוק האזרח הקדוש

כד נפיק שבתא, צריכין ישראל דלתתא לאתעכבא, דהא יומא רבא עילאה איהו, ובהאי יומא אושפיזא רבא ויקריא קא שרייא עליה, בגין כך בעי לאתעכבא, לאתחזאה דלא דחקין באושפיזא קדישא.

מאחרים ולתת מנוחה ומרגוע לפושעים

במוצאי שבת מאחרים, כדי להוסיף מחול על הקודש, וכדאמר רבי יוסי, יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בציפורי, ולתת מנוחה ומרגוע לפושעים, מלהחזירם לדינם.

(ספר המנהיג - הלכות שבת)

סיפור הדתי'ר י קודא ארי' גרא' עי'ה מה שזוכר מביקורו של רביהייק הדברי יואל ייזיע בשנת תשי"ט ייזיק, בעיר לאנדאן, ורבינו ערד את שבתו ברוב עם הדרת מלך, באלומי 'אבגדרו האללי, בהשפחתו בור רב מכל רחבי איירופא, שבא לחזות בנונים הקודש.

באותם ימים סבלו היהודים בלאנדאן מושע אחד, ושמו 'מאלי שריי', שבא לעיר בשליחות חברת זה של שונאי ישראל, שסטודתם היתה לודע אנטישמייים, ולפניו שנאת ישראל כאופי מבהיל. רשע זה היה מתהלך בתור חציר במקומות ציבוריים, ודוש דרשות רבים והלחיב את הממונים נגד היהודים, אמן היתה חיה הרבה נעמת נפש לחתונתם מהם.

כאשר שמע כי בא רב גדול לחודים, ומתאספים שם אלפים מלישראל, בא שבבת לשם, ועמד על זוב לארדיש'ס סמוך לאותו אולם, בו ערד רבינו ייזיע את השולחן, ושם קיבץ המונים ודרש לפניהם נגד זרים, הפאליציי הביא שמיחא גדולה, כדי שלא יבואו לידי תקלה, אך למעשה לא היה כזה צורך, כי ' היהודים היו בפנים בעת סעודה שלילית.

בחייתו ילד הייתה כל הזמן בפנים ובחוצי, ולפני שהתחיל רבינו באמירת יד' מלך, ישב רבינו שקוע אשתובתיו הטהורות, ובפנים האולם שערך רבינו את השולחן הם הושלף, ולא נשמע קול מקרב הצעיר, אשר הדיש שמע כי שם יש קול דממה, גם הוא נשקט מליברו ומדרשתו, כי לא ידע מה המעשה הציבורי שנקט פוחאם.

וכה נשמע קולו של רבינו אומר יד' מלך בשאנת ארי', במעו זאת ופל פחד גדול על אותו רשע, ותחיל לרוץ מן המקום בריצה מהירה, ובידו הסטנודער שעל זה היה רגל לדרוש. והמון הנגיים שהיו ס רצו אחריו. אלו שפוחו במעמד זה, ראו במחמה כי בכח זעקותו של רבינו הפסוקי חזון, שיברו חתומתי ל רשע זה ושיברו כח הקלפה. לאור זמן שוב לא שמעו מאותו רשע והשקוט הסעודה.

מרום הנביה בזמן יזיכנו לדאות בנינו נופך חקשונה * (קניד ריאמור לך - דיג עמוד 112)

כששני האחים הרהיק הדבי' ר' אלימלך הרהיק הדבי' ר' זושא ייזיע הלכו בדרך, לערוך גלות, כידוע ייע לאולם את שמעו של ילד קדוש, שבו בעיר ביאלעי, זה הי' הרהיק רבי' דוד **מעליב** ייזיע ביגלות. מן פעמים לעיר ביאלעי, להכיר את אביו של חיל הנפלא, שהיה ידוע לאיש פשוט, ולהמודיע כמה זה לכן קדוש כזה.

כשביקשו מאם הילד, שתספר להם את מעשהו של בעלה, אך הוא מתנגד במסור, אך הוא מתנגד אכילתו ושאר הדברים הגשמיים, הנשיבה, שאין לה לספר על בעלה שום דבר, שהרי הוא מתנגד כמו ל האנשים הפשוטים.

רק דבר אחד יש בו, שכל שבת קודש בעת סעודת הצדקים, בעת שמאמר הזמר 'ברוך הי' יום יוסף הי', כשמגיע להבקשו, ויזכו לדאות בנינו ובינו בנינו עוסקים בתורה ובמצות, אז מתחיל ללכות בביתו צומו, ומגדל החלהבות מתחיל לזכות ראשו בהכותל, ומעזרי לרשיית שיניה לבן צדיק.

וכך ממשך בבקשותיו ובהפלותיו, עד שמסור הנביה נופל תלשות באין אונים, עד כדי כך שצריכים תקיפו מהתעלפות, כך חזר הדבר על עצמו בכל שבת קודש. כששמעו האחים הקדושים את דבריו, ענו ואמרו: אם הדברים כך, כב מובן, אך זכה לבן שיש בו נשמה גבוהה כזו.

כל ימי חייו אמר תודה על מאמר אחד * (קודש חיליים - פסק א / מחל דוד - עמוד 10)

שמעתי מהרהי' רבי יעקב מפשעוואוסקא חרב'בי צי"ל, שחתנו הרהיק מזה **איציקל מפשעוואוסק** יע, הפליא את הרהיק רבי' צבי אלימלך מפלאווב וצי"ל, שרי' אומר בס"ג כל ימי חייו תורה, על מאמר יל' על המקיים שלש סעודות בשבת ניצל משלש פורעניות, וחתנו רגיל לחזור עיז' הדבה פעמים. וחתו ישיבה - יחזיר לבית

שמעתי ממורי' הרהיק רבי אדרום **שמהו מפתוח מפתוח** צי"ל, שרבינו **מוהדיציה מוזידיטשוב**, בכל סעודה דרעא דרעיון, ומתער מאור מאור, קודם פומון סעודת המנוחה, בני הכליא, הדיש בקול גדול ואו בזה"ל: ייזיען מיר העכער, ואך העכער, ואך העכער וכו', רבות פעמים מאור, בניגונו חידוע.

רבי ביתו ואנשי בריתו פחדו ויראו, שלא יסתלק אותו צדיק אז ברביקותו הנוראה, לקח לו גב מיוחד, חזק ויריש וחסיד בעל מקובל גדול, וקן ונשוא פנים, ושמו ר' יעקב, אשר רבינו ישח עמו תמו בשתיין קלישין עצאין, בסודות התורה, ורבינו בכדוהו תמיר, וקראו אותו רבי יעקב, והוא ישב בסעוד שלישית על יד ימון רבינו.

וכשמעו ר' יעקב הוסתערות הרתשים של רבינו, פחה ואמר: יריב רבי, גענוג גענוג, בכרי לרפסי' ואמר לו רבינו, יריב יעקב ויט מיר נישט מפסיק, זעט וואסערע שפענין דמלאך מיר מאקי, והתח עור הפעם בתנועתו, ייזיען מיר העכער וכו' כני"ל, וכשאה (אח) ר' יעקב, קם ועמד על יד השול בקול רעש גדול, ופחה ואמר: יריב רבי, גענוג גענוג, הפסיקו, ואז התחיל רבינו ואמר הפומון, יזי ולכליא.

שמעתי מפי הרהיק מו"ה נדא יאמפעל עי"ה, המלמד להזעיל בישוב שעסבורג יצי"ה, ששמע מ הרהיק רבי יעקב משה סאפורי וצוקיל **מקאמאדנא** יצי"ה, שאבוי הרהיק רבי אליעזר צבי **מקאמאדנא** ייזיע, שלחו פעם אחת אל הרהיק רבי אברהם המגיד **מטריסק** ייזיע, לדאות אצלו עבודתו בקודש, ות לשם על שבת תשובה.

וכאשר הרהיק נטל את ידיו הקדושים לסעודה שלישית, הי' ששה מושיית אחי"צ, ואור ברב המוציא ואכלת כזית חלה, המתהל לומר חרדישי תורה, והאריך בדברי תורתו משך כמה שעות רצופו לפני עם רב של חסידים ואנשי מעשה, אשר מספסו עלה עד לכמה אלפים נפשות.

והרהיק הלהיב את הלכות, עד כדי המעוררות ונכיות גדולות קודע לכבות, ובאמצע דבריו חקו וצעק כמה פעמים: 'הלאו אלא מיר זוכה זיין, לכל הפחות צו צוקומען צום שאל החתני, והכנס תליע עד לכ השמיים ונמס כל לב ויזמע כל עין.

אחר אמירת התורה, שוחח הרהיק עם בנו הקדוש רבי יעקב **לייפעלע טווערסקי** [חמן דודו הרהי רבי יחזנו **מראמאסטרויווקא** ייזיע], והרהיק רבי יעקב משה מקאמאדנא הי' משתוקק מאוד, לדעת כי הי' הרהיק לחוש אל בנו באויו. וכאשר גמרו לחתפל תפלת ערבית, נגש אל בנו תני"ל, ושאלו, ויעיל ללילת לו מה שלוש לו אביו הקדוש אחר אמירת התורה, ולא ירצה גלות לו.

ולמחרת ביום ראשון בשבת, הפציר בו עוד הפעם, וכן לאחר כך ביום שני בשבת, הפציר בו, הי' תועיל. ובוים שלשים בשבת, הדבה להפציר בו עד בוש, וענה לו: און אויב איך ועל איך זאגן, ותך איר מיר שוין גלייבי, והשיב עיז, מדוע לא אאמין אל דברי כבוד מעלתי, אז סיפר לו, איך שאביז אן, ואם הגיד כבר תורה, כי בשעת אמירת תורתו הי' כל כך דבוק בביקות הקודש, והפוסט בעלולו עליונים, עד שלא הריגיש בעצמו כלל, אם הגיד כבר, והוצרך לשאל על זה.

ואחד זמן הרבה בא לבקרו, ומאון מוהי' פומס **צימעטסקים** וצי"ל ראבי' דיקר **גרויסווארדין** יצ ומצא עור יושב באמצע סעודת שלישית, וכשראה שרבינו מאריך כיכ הרבה, הי' כחמלי בעיניו. (גודלם יהושע - ח"ב אות ט)

ורבינו הריגיש בדבר, ואמר לו כמתנבל, שכן מביא רביהייק הדי' צבי אלימלך **מרינוב** ייזיע, בספרו ג ישישכר, לישבת לייא שעות, ומדומה בפסוק יאל' הי יואר לנו, ואחר שבידו ברמ"מ, שאל אחי דאס כבר תיסי שבת, ואחרי אמו בעצמו (בדד הלאה), כמדומה לי שיש כבר גם מהרשיא (היינו חספת החספת).

(גודלם יהושע - ח"א אות ט)